

Mii de oaspeți din străinătate vizitează Obiective culturale evreiești din România

Sinagogile sunt locuri unde evrei de pretutindeni, dar nu numai ei, vin să se reculeagă, să se familiarizeze cu mozaismul sau să aibă informații despre istoria comunităților. Un mic tur de orizont ne oferă câteva date legate de acest aspect.

TEMPLUL CORAL este unul dintre locurile cele mai căutate, în primul rând de turiștii israelieni, dar și din S.U.A., Marea Britanie, Irlanda și multe alte țări. Există zile în care vin câte patru, cinci grupuri de turiști, numărul lor ridicându-se uneori la 150, ne-a declarat M. Gălățeanu, care îi conduce prin acest minunat loc de cult, prezentând istoria acestuia și răspunzând întrebărilor puse. De obicei, grupurile organizate vin în sezon, în perioada aprilie-septembrie, iar în extrasezon - persoane individuale. Anual, numărul turiștilor străini ajunge la aproximativ 2.000. **SINAGOGA DIN BRAȘOV** primește, de asemenea, foarte mulți vizitatori străini, „multe mii”, ne-a declarat ing. *Tiberiu Roth*, președintele Comunității. Aceasta datorită frumuseții lăcașului de cult, dar și faptului că Brașovul și împrejurimile sunt o zonă turistică, frecventată de israelieni.

SINAGOGA DIN TG. MUREȘ și **MONUMENTUL DEPORTAȚILOR** al sculptorului Márton Izsák, dar și cimitirul sunt vizitate anual de 2.000 de străini, ne-a relatat A. *Ausch*, președintele Comunității. Ca proveniență, pe primul loc se află turiștii israelieni, dar și din Polonia, Ungaria, S.U.A. și alte țări. Cele trei monumente se află înscrite în ghidul pentru România editat în Israel. Turiștilor li se prezintă Sinagoga, precum și istoria evreilor din Târgu Mureș cu accent pe perioada Holocaustului care a redus semnificativ numărul membrilor comunității.

TEMPLUL MEMORIALUL DEPORTAȚILOR DIN CLUJ este vizitat anual de aproximativ 1.000 de turiști. Există mai multe categorii de vizitatori. Desigur, și aici pe primul loc sunt turiștii israelieni care vin în grupuri, nu numai să vadă lăcașul de cult,

ci - după cum ne-au relatat conducătorii comunității clujene - să și celebreze o slujbă, reușind să creeze o adevărată atmosferă iudaică. Vin, de asemenea, turiști din S.U.A., Ungaria, Marea Britanie și alte țări. Câteodată, numărul lor a fost atât de mare încât au umplut sinagoga. Un grup de israelieni s-a simțit atât de bine încât, după ce au luat masa la restaurantul ritual, au cântat și au dansat, ne-au relatat clujenii. Printre personalitățile care au vizitat sinagoga s-a aflat fostul rabin de Cluj, Weinberger-Carmilly,

congresmanul american Tom Lantos sau profesorul Braham, care a ținut și o cuvântare în fața enoriașilor. Vizitatorii primesc explicații de la dl B. Muller, care cunoaște foarte bine istoria evreilor din Cluj, specificul lor. Templul Deportațiilor fiind odinioară o sinagogă neologă, li se explică și diferența dintre ortodocși și neologi, li se dau date despre cultura evreiască.

Muzeele cu tematică evreiască sunt de asemenea un punct de interes pentru vizitatorii străini. Cei mai mulți dintre ei, firesc, se îndreaptă către **Muzeul de Istorie a Evreilor din București**, care își are sediul la fosta Sinagogă a Croitorilor. Ei sunt impresionați atât de frumusețea sinagogii, cât și de ceea ce găesc în ea și acest lucru este valabil și în cazul **Muzeului Memorialului Martirilor Evrei din Sinagoga Mare**.

Vizitatorii ambelor muzee provin din toate colțurile lumii, din toate continentele. La Muzeul de Istorie a Evreilor, numărul lor se ridică anual la 1.500 - atât evrei, cât și neevrei. În afară de țările cunoscute (Israel, S.U.A.), țări europene, au vizitat ambele muzee turiști din America de Sud, Africa sau Australia. Ei află despre existența muzeelor din site-ul F.C.E.R., de la familie și prieteni, dar și din unele ghiduri. Astfel, în ghidurile despre România, editate în Austria și Franța, Muzeul de Istorie a Evreilor este trecut printre obiectivele turistice. Vizitatorii, în grupuri sau individual, sunt de toate vârstele și sunt interesați de cele mai variate probleme, de pildă, vor să aște despre un pictor sau scriitor evreu, despre curente literare inițiate de evrei români, de pildă dadaismul. Dar cele mai frecvente întrebări puse ghizilor și fraște bine pregătiți, din Muzeu (directoarea, dna Elena Maxim, și dnele Hilda Grumberg și Tania Zaiciuc, care fac în sezon „săptămână lumină”, venind inclusiv și duminicile, fără vreo zi liberă, cu excepția sâmbetei) se referă la istoria evreilor din

România și la Holocaustul, despre care mulți evrei, de pildă din S.U.A. și Canada, nu știu aproape nimic. De asemenea, sunt interesați de situația actuală a evreilor din România și admiră capacitatea de supraviețuire a comunității. Sunt și persoane care vin „să-și caute rădăcinile”, descendenți ale unor familii plecate chiar de un secol și mai bine, și de multe ori demersul lor a avut succes. Cea mai puternică impresie le produce Camera Holocaustului, din care ies profund emoționați, cu lacrimi în ochi în plus, numeroase personalități, ambasadori, profesori universitari, cercetători, directori ai altor muzee de profil, lideri ai B'nai B'rith au vizitat muzeul. Ce impresie le-a făcut? Vom cita câteva însemnări din *Cartea vizitatorilor* (pe care, din păcate, am găsit-o numai la acest muzeu și, parțial, la Memorialul Martirilor Holocaustului). „O moștenire extraordinară pentru evreii din România, una pe care eu, ca evreu din America a cărui mamă s-a născut în București, am apreciat-o atât de mult”; „Un loc important pentru menținerea identității evreilor” - a scris un vizitator din Olanda. „E bine să vezi că viața evreiască și comunitatea renasc”, este mesajul unui turist din Londra.

Memorialul Martirilor Holocaustului este vizitat de un evantai larg de oameni, de la copii până la vârstnici, de la elevi de școală la profesori universitari și rabini, studenți de la Teologie, preoți, directori de muzee, „chiar și o femeie rabin din New York”, ne-a povestit arh. *Aristide Streja*, care servește drept ghid în Sinagoga Mare. Din caietul în care înscrie numele și adresa vizitatorilor care, uneori, în

afara semnăturii, notează și impresii, reiese că vizitatorii, individuali sau în grupuri, provin de pe toate continentele. Bineînțeles, și aici pe locul întâi se situează israelienii, dar am găsit și persoane din Taiwan, Africa de Sud, Australia, S.U.A. și toate țările europene. Aproape în unanimitate, oamenii sunt impresionați de frumusețea Sinagogii Mari și de Memorial. „Au fost și momente dramatice când vizitatorii proveniți din România și-au găsit numele rudelor pe listele celor care au murit în pogromuri sau în deportări”, ne povestește domnia-sa. Mulți evrei, dar și neevrei vin să se documenteze aici. În timpul vizitei li se prezintă sinagoga din punct de vedere arhitectural și apoi exponatele. Întrebările puse sunt dintre cele mai diverse, foarte multe dintre ele referindu-se la comunitatea evreiască și la situația actuală a evreilor din România.

La Sighet funcționează **CASA MEMORIALĂ „ELIE WIESEL”**, care este și un fel de muzeu al istoriei evreilor din zonă, existând aici cărți, obiecte de cult și obiecte specifice evreiești. În plus, în cadrul Muzeului în aer liber se găesc două case evreiești. Vizitatorii, în număr mare - evrei și neevrei -, provin din multe țări, din Israel, S.U.A., Canada, Europa Centrală și de Est, ne-a relatat ing. *Markus Hary*, președintele Comunității. Din primăvară până în toamnă se prezintă zilnic grupuri de câte 30-40-50 de persoane. Apoi, mulți, mai ales tineri, vin cu prilejul Zilei Holocaustului din România, sau la comemorări. Cei mai mulți sunt interesați de istoria iudaismului din această regiune, leagăn al hasidismului, faimoasă pentru personalitățile care au trăit aici, cum a fost Israel Baal Șem Tov, care a fost rabin la Borșa.

Expoziția pictorului și sculptorului Egon Löwith, de la Cluj, dedicată Holocaustului, se află în **CENTRUL DE IUDAISTICĂ**, situat într-o veche sinagogă refăcută. Cu câteva tablouri și sculpturi evocatoare pe această temă, dar și unele reprezentând personalități biblice iudaice, ea este vizitată de studenții și profesorii de la Centru, mulți dintre ei din străinătate, dar au venit și diferite grupuri de turiști din Israel, mai ales din orașul Beer Sheva, înfrățit cu Cluj-Napoca, ne-au povestit cei de la Centrul de Iudaistică.

Un **Muzeu al Holocaustului Evreilor din Ardealul de Nord** funcționează la Șimleu Silvaniei, dar, din păcate, întrebărilor noastre nu li s-a dat curs.

Numărul muzeelor de istorie a evreilor se va îmbogăți prin cel în curs de organizare de la Dorohoi, dedicat zonei Moldovei, astfel că vizitatorii interesați de istoria tuturor comunităților de la noi vor avea posibilitatea să se documenteze din multiple surse și să aibă o privire de ansamblu despre această problemă.

EVA GALAMBOS

„Lumea se împarte în oameni și neoameni”

Interviu cu
ec. **ALEXANDRU
VENȚEL**

„Erau anii Holocaustului. Bunicul era șef de post de jandarmi în comuna Ciuciulea, raionul Folești, județul Bălți. A primit ordin să impună doi evrei deținuți în Ciuciulea. S-a gândit: ce să facă, cum să-i salveze? A luat un soldat de încredere și, împreună, au tras două gloanțe în aer, ca superiorii lor să creadă că ordinul ar fi fost îndeplinit. I-a făcut scăpați”. Povestitorul acestei fapte de omenie în vremuri de neomenie este nepotul aceluși șef de post de jandarmi, directorul restaurantului de la Complexul hotelier „Venus”, ec. *Alexandru Vențel*. A simțit nevoia să vină în mijlocul nostru, al participanților la Conferința Internațională „Rasism, xenofobie, antisemitism - probleme educaționale: Holocaustul”, care s-a ținut chiar în incinta acestui hotel, și să povestească acest fragment de istorie trăită de înaintașii lui. Într-o pauză a lucrărilor, am stat de vorbă cu *Alexandru Vențel*.

- Cum îl chema pe bunicul dvs.?
- Radu Ioan Vențel. Împreună cu bunica, Neonila, au venit din Basarabia, după '44, înainte de închiderea graniței, și s-au stabilit în comuna Palanca, județul Bacău.
- Cum se face că ți-neți minte atât de bine episodul acesta?
- Întâi de toate, fiindcă face parte din educația primită: lumea se împarte în oameni și neoameni. Poate, și fiindcă urmarea lui e legată, într-un fel, de copilăria mea.
- Urmare?
- Da. După război, bunicu' a trecut în civilie. Într-o dimineață, ne-am trezit cu doi ofițeri la poartă. Bunicu', știind c-a fost șef de post de jandarmi, s-a gândit că vin să-l aresteze. A zis în gând o rugăciune și le-a deschis poarta. Erau cei doi foști deportați în Transnistria. Veniseră să-i mulțumească pentru că le-a salvat viața. Se numeau... *Scoate un carnețel și citește: Herșcu Froimovici și Hil Feierman.*

*

În timpul altor pauze ale lucrărilor, tineri ospătari, din subordinea lui *Alexandru Vențel*, m-au rugat: „Am dori și noi să citim cărți din acelea pe care le-ați împărțit profesorilor de istorie veniți la Conferință. Mai aveți?”. I-am condus la organizatori, care le-au oferit câte un set de cărți importante despre istoria Holocaustului în România, scoase de „Hasefer”. Am înțeles, din interesul lor, că nepotul lui Radu Ioan Vențel transmite generației actuale educația primită de la bunici.

IULIA DELEANU

Cu prilejul împlinirii a 110 ani de la înființarea Școlii evreiești „Ciocanul”, foști absolvenți ai săi, de acum 55 de ani, din România, Israel sau stabiliți în diferite alte țări ale lumii, s-au reunit la Biblioteca Templului Coral, într-o „întâlnire cu tinerețea”, cum observa corespondentul nostru, prof. *Mauriciu Leibovici*, „sufletul” organizatoric al acestui eveniment.

La momentul aniversar, din 15 august a.c., au participat vicepreședintele F.C.E.R., ing. *Paul Schwartz*, și președintele C.E.B., ing. *Osy Lazăr*, fost profesor la această școală. A fost strigat catalogul, s-au depănat amintiri. Apoi a fost reîntâlnirea cu școala. „Nu mai suntem cei de odinioară, nici școala nu mai este aceeași, remarca *Mauriciu Leibovici* [...]. Unde este atelierul de strungărie, cu ușa sa metalică, în care rămăsese urma ciocanului aruncat după noi de maestrul *Marinescu*, supărat că eram gata să-i stricăm singura freză? Unde este atelierul de lăcătușerie, de ajustaj, unde sunt maestrul *Lentz*, maestrul *Nisim*...? Unde sunt lecțiile atractive, calde ale profesorului *Ionel Cohn*...? Unde este terenul «Macabi», unde se desfășurau manifestările sportive ale școlii? [...] Și, totuși, ceva a rămas neschimbat: Sinagoga Mare, monument istoric și de artă sinagogală, protejat de Lege, restaurat, căruia i s-a redat întreaga strălucire de odinioară [...]. Să-i mulțumim lui Dumnezeu că suntem în viață și am putut să ne reîntâlnim. Să ne bucurăm de fiecare zi, de lumina ei”.

Școala evreiască „Ciocanul”

110 ani
de la înființare